

HBO Drechtsteden

Ontwikkelingspsychologie

Opleiding: HBO Toegepaste Psychologie Instituut: HBO Drechtsteden
Auteur: K. Seijkens / E. Bos (docent)
Fase: Hoofdfase
Jaar: 2016 - 2017
ECTS: 2
Cohort: 2015 - 2019

Inhoudsopgave

1. Inleiding.....	3
2. Opleidingscompetenties en leerdoelen.....	4
3. Studielast 5	5
4. Toetsing en Beoordelingscriteria	6
5. Body of Knowledge	7
6. Werkvormen en Lesstofplanning.....	8
7. Literatuur	9

1. Inleiding

In de module ontwikkelingspsychologie krijgt de student zicht op de normale, elkaar opvolgende ontwikkelingsstadia van de mens. Deze kennis is nodig om als psycholoog te kunnen inschatten of het gedrag van een cliënt past bij de leeftijd en ontwikkelingsfase van dit individu. Bovendien is deze kennis noodzakelijk om te kunnen bepalen of bij de cliënt sprake is van een afwijking of belemmering in de ontwikkeling. Daarnaast kan sprake zijn van een stoornis, echter deze conclusie/diagnose is voorbehouden aan de postacademisch opgeleide gezondheidszorgpsycholoog, orthopedagoog-generalist, kinder- en jeugdpsycholoog, psychotherapeut, klinisch psycholoog of (kinder- en jeugd) psychiater. Een afwijkende ontwikkeling of belemmering is de kern van de module *Ontwikkelingspathologie*, dat op de module *Ontwikkelingspsychologie* volgt.

Voorts vormt kennis van *Ontwikkelingspsychologie en Ontwikkelingspathologie* de basis van de module *Klinische Psychologie*. Bij *Klinische Psychologie I* worden verschillende therapiestromingen behandeld om deze kennis vervolgens te kunnen inzetten bij specifieke klachten en stoornissen. Wat dit laatste betreft, het werd hiervoor al genoemd, zijn stoornissen en de behandeling daarvan primair het domein van gespecialiseerde psychologen, orthopedagoog (-generalisten) en psychiaters. Belangrijk daarbij is te vermelden dat de HBO Psycholoog, maar ook de universitair geschoolde psycholoog, niet primair wordt opgeleid tot therapeut, maar tot begeleider en coach. Daarbij is de theoretische kennis van zowel ontwikkelingspsychologie als –pathologie onontbeerlijk.

Binnen deze module wordt aandacht besteed aan de lichamelijke en psychomotorische ontwikkeling, de cognitieve ontwikkeling (het denken en de taal) en voor de sociaal-emotionele ontwikkeling, (onder andere gehechtheid) en aspecten van de persoonlijkheidsontwikkeling.

Tevens is er aandacht voor de ontwikkelingstaken die het kind, voortvloeiend uit de ontwikkelingsfase, zal vervullen en voor de opvoedingstaken die hieruit voortvloeien.

Ook wordt ingegaan op verschillende vormen van het onderwijs. Het is belangrijk om te weten hoe je in de beroepspraktijk als HBO psycholoog ouders en scholen het beste kunt coachen en adviseren bij hun opvoedingstaken.

2. Opleidingscompetenties en leerdoelen

De modulehandleiding *Ontwikkelingspsychologie* werkt aan de verwerving van de volgende generieke HBO competenties

- A1. Brede professionalisering
- A3. Wetenschappelijke toepassing
- A6. Probleemgericht werken

In lijn met bovenstaande competenties wordt in deze module aan de volgende leerdoelen gewerkt.

De student is in staat:

- de opvattingen van belangrijke theoretici op het gebied van de ontwikkelingspsychologie te verwoorden
- de fasen van de ontwikkeling van het kind te benoemen
- vanuit ontwikkelingspsychologische theorieën te onderbouwen waarom gekozen wordt voor een bepaalde behandeling of interventie
- vanuit casuïstiek en ontwikkelingspsychologische theorieën relevante hulpvragen te formuleren
- aan de hand van een methodiek een casuïstiek nader te analyseren en interventies te beschrijven
- vanuit casuïstiek de rol en functie van de HBO-psycholoog binnen de jeugdhulpverlening te benoemen en te verwerken

3. Studielast

Volledige

<i>Studieonderdeel</i>	<i>Urenoverzicht</i>
totale studielast (2 etc)	56
contacttijd	14
zelfstudietijd/ literatuurstudie	28
opdrachten	4
tentamenvoorbereiding	9
tentamen	1

Deeltijd

<i>Studieonderdeel</i>	<i>Urenoverzicht</i>
totale studielast (2 etc)	56
contacttijd	10
zelfstudietijd/ literatuurstudie	28
opdrachten	4
tentamenvoorbereiding	13
tentamen	1

4. Toetsing en Beoordelingscriteria

4.1. Toetsing

- De module *Ontwikkelingspsychologie* bestaat uit een schriftelijke toets in de vorm van een combinatie-toets: open vragen en een casus met open vragen. Vanwege de geringe omvang van de casus wordt deze niet vooraf bekend gemaakt.
- De toetstijd bedraagt 60 minuten.
- Bij een score van 5.5 of hoger heb je een voldoende voor de toets. Dit levert 2 etcs op.
- De toetsing betreft de verplichte literatuur en de collegestof.

4.2. Beoordelingscriteria

- De student wordt beoordeeld op onderstaande criteria, welke zijn afgeleid van de leerdoelen.
- De student toont aan dat hij/zij:
 - kan aangeven waar de ontwikkelingspsychologie zich mee bezighoudt en hier een voorbeeld van kan geven;
 - aan de hand van casuïstiek:
 1. een interventiestrategie vanuit theoretisch kader kan opstellen, en daarbij de vakterminologie en de theorie op juiste wijze inzet;
 2. hulpvragen SMART kan formuleren;
 3. specifieke kenmerken herkennen/benoemen en
 4. specifieke ontwikkelingsopgave en opvoedingstaak benoemen passend bij de verschillende leeftijdsfasen.
 - de rol en functie van de HBO-psycholoog binnen het werken met kinderen en jeugdigen kan toelichten aan de hand van een voorbeeld en/of eigen casuïstiek;
 - aan de hand van casuïstiek de specifieke kenmerken herkennen, waarmee rekening gehouden moet worden bij intake en hulpverlening aan kinderen en hun ouders/verzorgers;
 - het gebruik van de sociale kaart m.b.t. kinder- en jeugdhulpverlening op correcte wijze inzet.

5. Body of Knowledge

De ontwikkelingspsychologie houdt zich bezig met de normale ontwikkeling van baby tot volwassene gezien vanuit verschillende theoretische invalshoeken. In deze module wordt de relatie gelegd tussen de vroegkinderlijke ontwikkeling en de latere levensloop van de mens. Vanuit verschillende theorieën over de ontwikkelingspsychologie, die vanaf de zeventiende eeuw geformuleerd zijn, wordt kennis genomen van de ontwikkeling. Met kenschetsen en ontwikkelingsschema's wordt getoond hoe belangrijke theoretici de ontwikkeling van kinderen opvatten en hoe de ontwikkeling verloopt. Ontwikkeling wordt hier beschouwd als een reeks progressieve veranderingen, waarbij de meeste aandacht uit zal gaan naar de vroegkinderlijke ontwikkeling, om van daaruit hypothesen te kunnen formuleren over het gedrag van een individu in latere levensfasen. Verder wordt er een totaalbeeld van de ontwikkeling van het kind in verschillende leeftijdsfasen gegeven. We onderscheiden de baby- peupertijd, de basisschoolleeftijd tot de prepuberteit en tot slot de puberteit en de adolescentie.

De ontwikkelingspsychologie is een jonge wetenschap en door deze in een historische context te plaatsen wordt inzicht verkregen in de oorsprong en reikwijdte van de huidige opvattingen over de ontwikkeling van baby tot volwassene. Sinds het ontstaan van deze wetenschap wordt een indeling gehanteerd van nature (aanleg) en nurture (omgeving). Lag het accent in de jaren zestig en zeventig van de vorige eeuw meer op nurture, later lag de nadruk meer op nature. Momenteel ligt het accent meer op de combinatie van nature, nurture en neurologische rijping. Echter, zoals in de colleges ook zal worden aangegeven, kunnen er gezien de stand van de wetenschap en afhankelijk van de visie en achtergrond van een onderzoeker, andere accenten gelegd op voornoemde aspecten. Dat neemt niet weg dat binnen de psychologie vooral de omgeving aan bod zal komen. Ten eerste omdat biologische factoren nooit alles kunnen verklaren, ten tweede omdat uit onderzoek blijkt dat omgevingsfactoren een cruciale (oorzakelijke, instandhoudende of verergerende) factor blijkt te zijn. Tenslotte gaat het bij erfelijke of aangeboren klachten er om hoe gaat iemand daarmee om, met andere woorden iemands coping. Ook dit is bij uitstek het domein van de psychologie. Kortom, het maakt aan de ene kant voor het al dan niet starten van een begeleiding dus niet uit of aspecten toegeschreven kunnen worden aan nature, nurture, rijping of een combinatie daarvan (want er zijn altijd wel psychologische aangrijpingspunten voor een begeleiding), terwijl anderzijds voor de keuze van een specifieke focus alsook de invulling van de begeleiding dit onderscheid wel noodzakelijk is.

Als vervolg op de normale ontwikkeling zal in de module *Ontwikkelingspathologie* de aandacht gaan naar belemmeringen en stoornissen in de ontwikkeling van het kind. Vanuit de hulpvraag van kind, ouders en verzorgers kan er een advies volgen om de opvoeding en begeleiding van deze kinderen hierop af te stemmen. Dit is het terrein van de ontwikkelingspathologie.

6. Werkvormen en Lesstofplanning

- De onderwijseenheid *Ontwikkelingspsychologie* valt onder het leergebied *Materiedeskundigheid*. De werkvorm is een hoorcollege. Dat wil zeggen dat theoretische overdracht plaatsvindt met enkele praktische toepassingen.
- Het accent ligt op de theorie. Tijdens de colleges vindt verdieping van de lesstof plaats door middel van praktijkvoorbeelden en eventueel videofragmenten.
- Niet alle tentamenstof wordt in de les behandeld. Dit betekent dat van de student wordt verwacht dat deze zich de onbehandelde lesstof aan de hand van zelfstudie eigen maakt.

Tevens wordt ervan uitgegaan dat de student de hoorcolleges voorbereidt aan de hand van de literatuur.

- Voor deze module geldt geen aanwezigheidsverplichting.

Lesstofplanning voltijdopleiding

Tijd	Vorbereiding	Bladzijden
Hoorcollege 1	Bestuderen hoofdstuk 2	Hoofdstuk 2: blz. 23 t/m 45, blz. 48 t/m 50 en blz. 53 t/m 61
Hoorcollege 2	Bestuderen hoofdstuk 2 en 3	Hoofdstuk 2: blz. 64 t/m 90 Hoofdstuk 3: blz. 91 t/m 114
Hoorcollege 3	Bestuderen hoofdstuk 3 en 4	Hoofdstuk 3: blz. 115 t/m 148 Hoofdstuk 4: geheel
Hoorcollege 4	Bestuderen hoofdstuk 5 Bijlage 3	Hoofdstuk 5: geheel Bijlage 3: blz. 349 t/m 356
Hoorcollege 5	Bestuderen hoofdstuk 6 en 7	Hoofdstuk 6 en 7: geheel
Hoorcollege 6	Bestuderen hoofdstuk 8 Bestuderen hoofdstuk 10: t/m 10.3	Hoofdstuk 8: geheel Hoofdstuk 10: blz. 313 t/m 320
Hoorcollege 7	Responsiecollege	Samenvatting hoofdzaken Vragen van studenten Evt. bespreking van een casus

Lesstofplanning deeltijdopleiding

Tijd	Vorbereiding	Bladzijden
Hoorcollege 1	Bestuderen hoofdstuk 2	Hoofdstuk 2: Blz. 23 t/m 45, blz. 48 t/m 50 en blz. 53 t/m 61, blz. 64 t/m 90
Hoorcollege 2	Bestuderen hoofdstuk 3	Hoofdstuk 3: geheel
Hoorcollege 3	Bestuderen hoofdstuk 4 en 5	Hoofdstuk 4 en 5: geheel
Hoorcollege 4	Bestuderen hoofdstuk 6 en 7	Hoofdstuk 6 en 7: geheel
Hoorcollege 5	Bestuderen hoofdstuk 8 en 10 t/m 10.3 Bijlage 3 + responsie	Hoofdstuk 8: geheel Hoofdstuk 10: blz. 313 t/m 320 Bijlage 3: blz. 349 t/m 356

7. Literatuur

Verplichte literatuur:

Delfos Martine, F. Ontwikkeling in vogelvlucht. Amsterdam; Pearson Assessment and Information B.V
6^e aangevulde druk 2015
ISBN: 978 90 265 2278 9

Aanbevolen:

- Hoofdstuk 9: de ontwikkeling van het virtuele milieu
- Hoofdstuk 10: de lichamelijke ontwikkeling vanaf paragraaf 4
- Hoofdstuk 11: de abnormale ontwikkeling (komt bij pathologie uitgebreid terug)
- Bijlagen 1, 2 en 4
- Enkele artikelen die uitgedeeld worden tijdens de colleges